

Kielioppi, luku 13

Kielioppia alalukuun 13.1: Transitiiivi- ja intransitiiviverbit

- **Transitiiviverbi** on verbi, joka voi saada objektin eli tekemisen kohteen.

transitiiviverbi objekti
*Voittajavaltiot **jakoivat** Saksan.*

- **Intransitiiviverbi** on verbi, joka ei voi saada objektia.

*Kylmässä sodassa maailma **jakautui**.*

(Kukaan ei jakanut maailmaa, vaan se meni kahteen osaan itse.
Maailma ei ollut jakamisen kohde.)

Muista! Kun sana on lauseessa objektina eli tekemisen kohteena sen sijamuotona voi olla:

- partitiivi (*maailmaa, maailmoja*)
- genetiivi (*maailman, maailmojen*)
- nominatiivi eli perusmuoto (*maailma, maailmat*)
- t-akkusatiivi (*minut, sinut, hänet, meidät, teidät, heidät, kenet*)

Intransitiiviverbit ja transitiiviverbit ovat usein hyvin samannäköisiä.

Intransitiiviverbi loppuu usein **-ua** tai **-yä**, mutta poikkeuksia on paljon.

Intransitiiviverbit kannattaa opetella ulkoa.

- Esimerkkejä alaluvun 13.1 transitiiivi- ja intransitiiviverbeistä:

transitiiviverbi	selitys	intransitiiviverbi	selitys
huonontaa	tehdä huonommaksi	huonontua	tulla huonommaksi
jakaa	panna moneen osaan	jakautua	mennä moneen osaan
kehittää	tehdä paremmaksi	kehittyä	tulla paremmaksi
levittää	viedä uudelle alueelle	levitä	mennä uudelle alueelle
pysäyttää	lopettaa jonkin tai jonkun liikkuminen tai tekeminen	pysähtyä	lopettaa liikkuminen tai tekeminen
siirtää	viedä joku tai jokin toiseen paikkaan	siirtyä	mennä toiseen paikkaan
välttää	yrittää olla niin, että ei esimerkiksi joudu jonnekin tai tekemään jotakin	välttyä	onnistua olemaan niin, että ei joudu jonnekin tai tekemään jotakin
yhdistää	panna kaksi tai monta asiaa yhteen	yhdistyä	mennä yhteen

Kielioppitehtäviä alalukuun 13.1: Transitiiivi- ja intransitiiviverbit

Tehtävä: **

a) Valitse sopiva verbi laatikosta ja kirjoita se viivalle oikeassa muodossa.

huonontaa	huonontua	kehittää	kehittyä	siirtää	siirtyä
jakaa	jakautua	levitä	levittää		
pysähtyä	pysäyttää	välttää	vältyä	yhdistää	yhdistyä

b) Jos valitsit transitiiiviverbin, ympyröi verbin objekti eli tekemisen kohde.

1. Toisen maailmansodan jälkeen koko maailma halusi _____ uudelta sodalta.

2. Vaikka pieniä taisteluja oli, maailma _____ uuden sodan.

3. Sotaa pelättiin, koska Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välit _____.

4. Esimerkiksi se, että Neuvostoliitto sulki Berliinin maatie _____ supervaltojen välejä.

5. Maailma _____ kahteen osaan.

6. Toisen maailmansodan jälkeen voittajavaltiot _____ Saksan yhdessä.

7. Tarkoitus oli _____ jaetut osat myöhemmin yhdeksi valtioksi.

8. Saksan jaetut osat _____ Itä- ja Länsi-Saksaksi myöhemmin.

9. Toisen maailmansodan jälkeen Neuvostoliitto _____ uusille alueille.

10. Monet maat _____ kommunistiseen järjestelmään. Koska Neuvostoliitto pakotti maat siihen, voidaan myös sanoa, että Neuvostoliitto _____ maat kommunistiseen järjestelmään.

11. Yhdysvallat pelkäsi, että Neuvostoliitto _____ kommunismia muihin maihin.

12. Yhdysvallat halusi _____ kommunismin leviämisen.

13. Länsi-Saksa _____ Itä-Saksaa nopeammin. Sen vuoksi monet ihmiset muuttivat Itä-Saksasta Länsi-Saksaan.

14. Itä-Saksa _____ tilanteeseen ratkaisun: se rakensi Berliiniin muurin, joka esti ihmisiä kulkemasta Länsi-Saksaan.

15. Muurin vuoksi muuttaminen Länsi-Saksaan idästä _____ lähes kokonaan.

Tehtävä: *

a) Ympyröi lauseeseen sopiva verbi.

b) Merkitse lauseen lopussa olevaan laatikkoon I, jos verbi on intransitiiviverbi ja T, jos verbi on transitiiviverbi.

1. Toisen maailmansodan jälkeen koko maailma halusi *välttää* / *vältyä* uudelta sodalta.

2. Vaikka pieniä taisteluja oli, maailma *vältti* / *vältyi* uuden sodan.

3. Sotaa pelättiin, koska Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välit *huonontuivat* / *huononsi*.

4. Esimerkiksi se, että Neuvostoliitto sulki Berliinin maatiet, *huonontuivat* / *huononsi* supervaltojen välejä.

5. Maailma *jakautui* / *jaettiin* kahteen osaan.

6. Toisen maailmansodan jälkeen voittajavaltiot *jakautuivat* / *jakoivat* Saksan yhdessä.

7. Tarkoitus oli *yhdistyä* / *yhdistää* jaetut osat myöhemmin yhdeksi valtioksi.

8. Osat *yhdistyivät* / *yhdistettiin* Itä- ja Länsi-Saksaksi myöhemmin.

9. Toisen maailmansodan jälkeen Neuvostoliitto *levisi* / *levitettiin* uusille alueille.

10. Monet maat *siirtyivät / siirrettiin* kommunistiseen järjestelmään.

Koska Neuvostoliitto pakotti maat siihen, voidaan myös sanoa, että Neuvostoliitto *siirtyi /siirsi* maat kommunistiseen järjestelmään.

11. Yhdysvallat pelkäsi, että Neuvostoliitto *levittää / leviää* kommunismia muihin maihin.

12. Yhdysvallat halusi *pysähtyä / pysäytti* kommunismin leviämisen.

13. Länsi-Saksa *kehittyi / kehitti* Itä-Saksaa nopeammin. Sen vuoksi monet ihmiset muuttivat Itä-Saksasta Länsi-Saksaan.

14. Itä-Saksa *kehittyi / kehitti* tilanteeseen ratkaisun: se rakensi Berliiniin muurin, joka esti ihmisiä kulkemasta Länsi-Saksaan.

15. Muurin vuoksi muuttaminen Länsi-Saksaan idästä *pysäytettiin / pysähtyi* lähes kokonaan.

Kielioppia alalukuun 13.2

Verbin muuttaminen substantiiviksi

- Mistä tahansa verbistä voi tehdä substantiivin:

tehdä → tekeminen

- -minen-substantiivia käytetään kuten mitä tahansa substantiivia:

*Tämä **tekeminen** on kivaa.*

*Minua kiinnostaa kaikenlainen **tekeminen**.*

-minen-substantiivin muodostus:

verbin he-muoto → pois -vat/-vät → lisätään -minen

itsenäistyä → itsenäistyvät → itsenäisty- → itsenäistyminen

Kielioppitehtävä alalukuun 13.2: Verbin muuttaminen substantiiviksi

Tehtävä: **

a) Muuta alaluvun 13.2 verbit -minen-substantiiveiksi:

valloittaa _____ hävitä _____
näyttää _____ vetäytyä _____
kasvattaa _____ tuhota _____
pelätä _____ pelata _____
itsenäistyä _____ tasapainoilla _____

b) Täydennä sopivalla a-tehtävän substantiivilla

1. Kylmään sotaan kuului jatkuva _____ sodan ja rauhan välillä.
2. Supervalloille oli tärkeää oman vaikutusvallan _____ ja valtapelin _____.
3. Siksi esimerkiksi taistelun _____ olisi ollut supervalloille todella noloa.
4. Yhdysvalloissa Vietnamin sodan _____ televisiossa sai monet ihmiset vastustamaan sotaa.
5. Yhdysvallat joutui vetäytymään Vietnamista. _____ oli Yhdysvalloille noloa.
6. Uusien siirtomaiden _____ ei enää ollut maille tärkeää. Toisen maailmansodan jälkeen tapahtuikin monen Afrikan ja Aasian valtion _____.
7. Kylmään sotaan kuului myös jatkuva ydinsodan _____.
8. Iso ydinsota olisi ollut lähes sama asia kuin koko maapallon _____.

Tehtävä: **

Muuta sulkeissa oleva verbi -minen-substantiiviksi.

1. Kylmään sotaan kuului jatkuva _____ (*tasapainoilla*) sodan ja rauhan välillä.
2. Supervalloille oli tärkeää oman vaikutusvallan _____ (*kasvattaa*) ja valtapelin _____ (*pelata*).
3. Siksi esimerkiksi taistelun _____ (*hävitä*) olisi ollut supervalloille todella noloa.
4. Yhdysvalloissa Vietnamin sodan _____ (*näyttää*) televisiossa sai monet ihmiset vastustamaan sotaa.
5. Yhdysvallat joutui vetäytymään Vietnamista. _____ (*vetäytyä*) oli Yhdysvalloille noloa.
6. Uusien siirtomaiden _____ (*valloittaa*) ei enää ollut maille tärkeää. Toisen maailmansodan jälkeen tapahtuikin monen Afrikan ja Aasian valtion _____ (*itsenäistyä*).
7. Kylmään sotaan kuului myös jatkuva ydinsodan _____ (*pelätä*).
8. Iso ydinsota olisi ollut lähes sama asia kuin koko maapallon _____ (*tuhota*).

Kielioppia alalukuihin 13.3 ja 13.4: verbien rektiöt

- Joidenkin verbien kanssa käytetään aina tiettyä sijamuotoa.
- Tällaisia verbejä sanotaan rektioverbeiksi.
- Tällaiset verbit ja niiden sijamuodot kannattaa opetella ulkoa.
- Taulukossa on rektioverbejä alaluvuista 13.3 ja 13.4.

verbi	sijamuoto	esimerkki
käyttää	illatiivi (mihin)	<i>Käytin rahat ruokaan.</i>
osallistua	illatiivi (mihin)	<i>Osallistuin kilpailuun.</i>
lisätä	illatiivi (mihin)	<i>Lisäsitkö minut listaan?</i>
perustua	illatiivi (mihin)	<i>Tarina perustuu tositapahtumiin.</i>
ilmoittautua	illatiivi (mihin) translatiivi (miksi, millaiseksi)	<i>Ilmoittauduin ryhmään.</i> (Mukaan ryhmään.) <i>Ilmoittauduin sairaaksi.</i> (Ilmoitti, että on sairas.)
luopua	elatiivi (mistä)	<i>Luovuin palkinnosta.</i>
itsenäistyä	elatiivi (mistä)	<i>Moni maa itsenäistyi Neuvostoliitosta.</i>
kilpailla	elatiivi (mistä) inessiivi (missä)	<i>Kilpailimme voitosta.</i> (Asia, jonka voittaja saa.) <i>Kilpailimme juoksussa.</i> (Asia, jossa kilpailtiin.)

Käytä apuna myös nominityypit-taulukkoa!

Kielioppitehtävä alalukuihin 13.3 ja 13.4: Verbien rektiot

Tehtävä: **

Valitse oikea sana laatikosta ja muuta se oikeaan muotoon viivalle.

maailman johtajuus	suunnitelmatalous	terveydenhuolto	jonotuslista	tiede	
talous	markkinatalous	sosialismi koulut	aseet	halukas	jono
urheilu					
Moskovan olympialaiset		Los Angelesin olympialaiset		Neuvostoliitto	

1. Kylmässä sodassa Neuvostoliitto ja Yhdysvallat kilpailivat

_____ . Ne kilpailivat muun muassa

_____, _____ ja

_____ .

2. Neuvostoliiton talous perustui _____ ja Yhdysvaltojen

_____ .

3. Neuvostoliitto käytti rahaa paitsi _____ ja _____

myös _____ .

4. Jos Neuvostoliitossa halusi ostaa esimerkiksi auton, piti ilmoittautua

_____ . Kun ihminen oli ilmoittautunut

_____, hänen nimensä lisättiin _____ .

5. Maiden välinen kilpailu näkyi myös urheilussa: Yhdysvallat ei osallistunut

_____ eikä Neuvostoliitto _____ .

6. 1980-luvun lopulla monet maat itsenäistyivät _____ .

7. 1980-luvulla monet kansandemokratiat myös luopuivat _____ .

Tehtävä: *

Muuta sulkeissa oleva sana oikeaan muotoon.

1. Kylmässä sodassa Neuvostoliitto ja Yhdysvallat kilpailivat _____ (*maailman johtajuus*). Ne kilpailivat muun muassa _____ (*talous*), _____ (*urheilu*) ja _____ (*tiede*).
2. Neuvostoliiton talous perustui _____ (*suunnitelmatalous*) ja Yhdysvaltojen _____ (*markkinatalous*).
3. Neuvostoliitto käytti rahaa paitsi _____ (*koulut*) ja _____ (*terveydenhuolto*) myös _____ (*aseet*).
4. Jos Neuvostoliitossa halusi ostaa esimerkiksi auton, piti ilmoittautua _____ (*jono*). Kun ihminen oli ilmoittautunut _____ (*halukas*) ostamaan auton, hänen nimensä lisättiin _____ (*jonotuslista*).
5. Maiden välinen kilpailu näkyi myös urheilussa: Yhdysvallat ei osallistunut _____ (*Los Angelesin olympialaiset*) eikä Neuvostoliitto _____ (*Moskovan olympialaiset*).
6. 1980-luvun lopulla monet maat itsenäistyivät _____ (*Neuvostoliitto*).
7. 1980-luvulla monet kansandemokratiat myös luopuivat _____ (*sosialismi*).